Tečaj XIV. **NOVICE** List 66.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 16. augusta 1856.

Nektere domače kmetijske skušnje.

Naznanil V. Peške iz Mokríc na Dolenskem.

Skušnje z bivcom. Tudi pri nas smo poskusili bivec, in reči zamoremo, da se je dobro obnesel; iz 5 funtov semena smo ga na njivi blizo pol orala (na 725 štirj. sežn.) pridelali 17 mernikov (ali 8 vagánov in pol); ker vagán vaga 72 funtov, znaša tedaj vès pridelk 612 funtov; tedaj vsak funt daje po 122 funtov.

Pri vsem tem, da se pridelk bivca na prostoru enega orala zamore rajtati na $18^5/_8$ vagánov, se ga vendar manj pridela memo kapusne ogeršice (Kohlraps), ker na enaki zemlji smo je iz 36 funtov, ki smo jih vsejali na 4 orale in pol, pridelali 91 vagánov, in ker vagán tudi vaga 72 funtov, smo pridelali iz 36 funtov 6552 funtov, tedaj dajè funt po 182 funtov. Počez se more tedaj reči, da se ga pridela na oralu po $20^1/_4$ vagánov. Navadna drobna ogeršica pa ne plenja nikoli tako; v naj rodovitniši letini ne poverne seme čez 110krat, tedaj se je na oralu pridela po 18 vagánov.

Mika nas zvediti po koliko olja se dobiva iz mnogoverstnih sort ogeršice in bivca. Nadjamo se tedaj, da bodo v oljarii Bevški to skusili in nam povedali.

V 61. listu „Novic" je bilo rečeno, da se za oral pol vagána semena potrebuje. Al to je na vsako vižo preveč. Če pa se seje z mašino na brazde (gedrillt), ga je celó šesti ali osmi del vagána zadosti. Tukaj ga sejemo na brazde po poldrugi čevelj saksebi, in če spomladi še tako redko stojí, se pozneje vendar tako gosto razraste, da boš posebno bivec in kapusno ogeršico na to vižo z mašino sejano komaj ločil od posetve z rokó. Sploh bi jez svetoval, ako je polje za ta sad pripravno, ga vselej le z mašino na brazde sejati.

Skušnje s pšenico. Tudi pšenico smo poskusili z mašino tako na brazde sejati (drillen), in če se ni ravno posebno sponesla, smo bili vendar s pridelkom zadovoljni. Naj večji kos nekega deteljša, ki je bilo leta 1851 enmalo pognojeno, smo 12. oktobra lanskega leta po drugem oranji pšenico z mašino na brazde sejali, na drugi manjši kos pa po navadi z rokó.

Semena z mašino sejane pšenice se je potrebovalo 1 vagán in pol, z roko sejane pa $2^1/_3$ vagána. Z mašino na brazde sejana, na trikrat obdelanem zemljišu, se je že od deleč vidila bolj čversta in temno-zelena; ko je bila z uno vred požeta, ki je bila po navadi z rokó sejana in spomladi povlečena, je imela močnejše bilke in dalje klasovje; pridelalo se je pa zernja in slame na enaki zemlji toliko:

z mašino na brazde sejane $16^1/_2$ vagánov pšenice, 24 centov slame,
z rokó po navadi sejane $15^1/_9$ vagánov pšenice, 25 centov slame.

Kolikšen razloček je tedaj med uno in to, bo sledeča rajtenga pokazala:

Za oral polja obsejati z mašino na brazde se je potrebovalo 1 vagán in pol semena; vagán po 6 gold., je zneslo tedaj seme 9 gold., — trikratno okopovanje s konjem vred 2 gold., — stroški posetve so znesli tedaj skupaj 11 gold. — Pridelalo se je pšenice 16 vagánov in pol; vagán po 6 gold., je znesel pridelk 99 gold., slame pa 24 centov, cent po 30 krajc., tedaj 12 gold., vès pridelk tedaj skupaj 111 gold. — Če odbijemo unih 11 gold. za stroške, ostane 100 gold.

Za oral polja obsejati po navadi z rokó se je potrebovalo semena $2^1/_3$ vagána, po 6 gold. vagán, je zneslo seme 14 gold. — Pridelalo se je pšenice $15^1/_9$ vagánov, vagán po 6 gold., je znesla pšenica 90 gold. 40 kr., slama pa, 25 centov po 30 krajc., 12 gold. 30 kr., tedaj vès pridelk skupaj 103 gold. 10 kr.

Ako odbijemo stroške za seme z 14 gold., ostane znesek pridelka 89 gold. 10 kr.

Po tem takem je bil pridelk z mašino na brazde sejane pšenice za 10 gold. in 50 krajc. pri vsakem oralu višji. V enem letu je tedaj, kdor ima kaj več polja, mašina obilno poplačana; zraven tega je pridelal še lepše žito in si je njivo sčistil in lepo zrahljal.

Brazde (verste) pri zgorej imenovani poskušnji so bile za čevelj saksebi, al letošnja skušnja je učila, da so bile prezlo saksebi; dosti je, če je zemljiše dobro pripravljeno, ako so brazde le 9 ali 10 čevljev saksebi.

Mašina za to sejanje je prav prosta stvar, ktera je zlo enaka tisti, ki je bila lani pri koruzni setvi v Ljubljani skušena, le da ima una 4 sejavnice na osti z dvema kolesoma in pa 5 lemežev, kteri vsejano seme pod zemljo spravljajo. Veliko bolji kup je memo angležkih enakih mašin, preprosto je napravljena, zabasati se ne more (in to je posebno veliko vredno) in dela prav lepo.

Gospodarske skušnje.

(Žvepljenje vina.) Vina žveplijo pri nas navadno tako, da v žveplo namočeno cunjo v sodcu sožgó. V tem ko žveplo gorí, se napravlja žveplenasta kislina (schwefelige Säure), ktera ima to lastnost, da odvzame kislic vsem stvarem krog sebe, in tako varuje vino, da se ne skisa pa tudi sicer ne spridi lahko; pravijo, da vino obderží potem svojo stanovitnost. Če je žveplo čisto in ni, kar se večkrat narajma, zmešano z arsenikom (mišico), se ne more ravno reči, da je žvepljenje zdravju škodljivo. Ker pa se je bati, da žveplo ni vselej čisto, je veliko varniše, ako se po novih skušnjah namesto žvepla vzame žveplato-kislega apna (schwefelig-saurer Kalk), ker pri tem se ni tiste mišične mešanice tako bati. Ako se žveplato-kislega apna primeša vinu, se napravi iz vinske kisline, ktere v vinu nikdar ne manjka, in pa iz pridjanega apna neka neraztopljiva, kamnita gošava, ki se na dno sodca vleže. Tako se vzame vinu njegova kislina, ker se združi z apnom; tista žveplata kislina pa, ki je apna oprostena v sodcu ostala, zamore sedaj svojo moč do vina skazati in mu tisto stanovitnost dati, ki mu jo sicer dajè žveplenje vinsko. Na 5 veder vina je dosti pol lota ali lot imenovanega žveplato-kislega apna.

Zanikernemu sadjorejcu!

„Da ti stelje manjka, tožiš mi, prijatel" — rekó neki fajmošter svojemu faranu — „pač čudno je, iz tvojih ust slišati pritožbo tako. Spravi le mah v hlev!" — „Kje pa

čem mahú dobiti? Vém, da bi bil dobra nastel". — „Kaj, ljubi moj, za mah ti je skerb? Mahú imaš dosti ti! Ni ti treba deleč iti; sej ga je na cente — na drevji svojem.

Ogled po svetu.

Kristijani v Turčii.

Spisal Matija Majar.

Poslednja vojska med Rusom i Turkom je bila za voljo kristjanov v Turčii. Tako se je v obče govorilo i pisalo. Turki so namreč po svoji stari turški navadi vgnetavali i mučili kristjane tako neusmiljeno, da so se morali smiliti vsakemu v serce, kdor je še serce imel, ali da mu ni bilo serce kamenito. Široko i podolgoma razlagati Slovencem ni potreba, kako sirovi i divji so okrutni Turki. To vsi vemo. To ne vejo samo tisti, ki novine i časnike čitajo, temoč to dobro vejo že od nekdaj naši priprosti ljudi. Minulo je že blizo 150 let, kar so Turki zadnikrat razsajali i žurili po slovenskih okrajnah, i naši ljudi še sadaj z grozo pripovedujejo, kako strahovito so po deželah divjali, ropali i plenili, požigali i palili, sramotili zversko device i žene kristjanske, ubijali staro i mlado, odpeljevali mnogo odtetega i poropanega blaga i vlekli veliko tisuč kristjanov obojega spola, kakor vjeto živino, v težko robstvo i sužnost v Turčijo globoko. Tato je še pregovor, da se reče od posebno hudobnoga človeka: „Je hud ko Turk".

Več ko 400 let prebivajo Turki že v Evropi, vsaki narod je med tem napredoval več ali manj po svojih okolnostih: Turčin je pak ostal okruten divjak; kakoršen je bil tadaj, tak je se sadaj. On se ni spremenil za dlako.

Večkrat v poprejšnih letih, posebno rezno leto 1853, so terjali pravoslavni Rusi od Turka, da ima s kristjani v svoji deželi prebivajočimi ravnati po ljudsko, pa ne kakor s živino, da bi bilo kristjanom vsaj za živeti. Al tega Turk še obljubiti ni hotel, koliko manje storiti.

Sadaj so se vzdignuli Rusi vneti za sveto vero z veliko vojsko nad Turka in vnela se je leta 1854 strašna i kervava vojska, na jedni strani Rusi, na drugi Turki. Francozi, Angleži i Sardinci — vsi sami koreniti kristjani so pomagali — bi skoro ne verjel pa je gotovo resnica — so pomagali Turku.

Vojskovalo se je razjareno v mnogih od sebe verlo oddaljenih krajih i deželah, namreč v predelih morja černega i belega, azovskega i baltiškega, v mali Azii pri Karsu i celo na reki Amuru na severo-vihodni strani Kitaja.

Groza ljudi se je vojskovalo, groza vojakov poginulo, pa tudi groza denarja se potrosilo. Spočital je nekdo, da je samo okolo jedinega mesta sebastopoljskega se vojskovalo 1 mil. 800.000 vojakov. Pravijo, da je vojska samo okolo tega mesta prišla vsak den Rusom na 4 mil. 800.000 frankov, Turkom na 1 mil. 488.000, Francozom na 3 milijone i Angležem tudi na 3 mil. frankov, — to bi bilo na den samo okolo Sebastopolja nekaj več od 12 milijonov frankov. Koliko bi to le kaj izneslo v našem denarju? — Ako bi imel kdo te denarje v naših dvajseticah, bi moral najeti 15 težkih voznarskih vóz i vpreči v vsakega po četiri močne konje i naložiti za vsakega konja 20 centov, to je po voznarsko na voz po 80 centov dvajsetic i tadaj bi spelal denar, kojega je na jeden den požerla vojska samo okolo Sebastopolja. Koliko je ljudi v ti vojski poginulo, to nikdo rad ne izgovorí, je pregrozno.

Samo velika sreča, da ni se vpletlo tudi naše cesarstvo v to nesrečno vojsko.

Letos 30. marca se je sklenil mir v Parizu i ta huda vojska je henjala i prestala.

Ta vojska se je počela za voljo kristjanov v Turčii.

To mora biti nekaj neizrečeno važnega v tej stvari, da se je vozila zavoljo teh kristjanov vojska tako rameno draga na denarjih i na kervi človečji. To mora biti v obče gotovo vredno, obširneje i dokladneje nekaj pregovoriti od teh kristjanov, že zato ker so kristjani, i to kristjani tako stanovitni v veri, da se more vse kristjanstvo v njih vgledati i jih občudovati. Več ko 400 let že terpé rod za rodom vsakdanje zversko nasilje turško zavoljo vere; oni so zgubili rajši svojo svobodo, svoje premoženje svojo popred njim vlastno deržavo, vse človečje prava, rajši kakor da bi se svoje svete vere odrekli. Vse so zgubili, pa svojo sveto i svoj častiti značaj slavenski so vendar začuvali i ohranili. Za nas Slovence je še zvlaste zanimivo nekaj obširneje slišati i brati od teh kristjanov, ker njih večji del so nam brati po kervi, namreč Horvati, Serbi i Bulgari; tudi so oni nam naj bližnji sosedi, ne samo, da slovenske krajine graničijo na Bosno i Istrijo, kjer Serbi prebivajo, temoč 40.000 Serbov stanuje prav pri nas Slovencih, namreč v krajnski deželi nad Kulpo okolo Metlike i Černomelja i se imenujejo Uskoki. Tak narod je nam gotovo dosta blizo, ako ne prebiva samo v naj bližnjej deželi, temoč njih nekoliko tisuč prav pri nas domá. (Dalje sledí.)

Kratkočasnice.

* (Resnična prigodba iz Gorenskega). Neki sin je med letom večkrat pisal svojemu očetu ter ga v potrebi prosil za to in uno. Na nobeno pisanje pa ni bilo odgovora. Ko šolski prazniki nastopijo, pride sin na pol bos domú. Žalosten podá roko svojemu očetu in reče: „Zakaj nek mi na nobeno pismo niste odgovorili? Skoraj bi bil mogel zavoljo revšine šolo na kol obesti. Preprosti oče mu prav dobrovoljno odgovorí: „Veš, ljubi moj, brati ne znam; rad pa tudi nimam, da bi vsi vedili, kaj mi pišeš. Tukajle pod tramom sem prav dobro tvoje pisma shranil in si mislil, kadar prideš domú, mi jih boš vse sam nar bolje vedil razložiti". Na to seže oče na polico pod tram in potegne cel šop zapečatenih pisem doli, pa jih poda sínu.

* (Resnična prigodba iz Berolina.) V večjih mestih ne jemljejo radi hišni gospodarji tacih ljudí za goste v hišo, ki imajo več otrok; pervo vprašanje je tedaj večidel, če si kdo stanovanja išče: ali ima kaj otrok? V Berolinu pride delavec k hišnemu gospodarju, ki je na hišne vrata nabil razglas, da je v hiši njegovo stanovanje prazno, in ko mu na vprašanje: ali ima kaj otrók? odgovorí, da ne, ga vzame v hišo. Vès začuden pa zapazi hišni gospodar berž drugi dan, da pet fantov po dvorišu skače. Vès razkačen jo udari gospodar gori k delavcu in mu reče; „Gerdo ste me nalagali, hitro se poberite iz moje hiše!" „„Kako to?"" ga zaverne delavec. „Čigavi pa so oni smerkolíni, ki se pretepajo doli po dvorišu?" zarenčí gospodar. „„O, to so otroci moje žene"" mu odgovorí delavec. „Se vé, da Vaše žene in pa Vaši!" — še huje zarenčí gospodar. „Ne bo dal, gospod!" — se mu posmeja mož — „jez sem svoje žene drugi mož — oče vseh teh peterih otrók je že pred tremi leti umerl; jez nimam še nobenega otroka". — Z dolgim nosom jo je mogel odlaziti hišni gospodar.

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz Istre. (Konec.) Nadjamo se o svetem Martinu dosti bolj po ceni vince piti, kakor sedaj; zares je okolica Teržaška še dosti okinčena z lepim in obilnim grojzdjem, in pri pogledu mnozih nogradov naše Istre veselja igra serce viditi dosti bogato letino. Hvala Bogu! tertna bolezen se ne razširjuje še dozdaj kakor lani; tudi poleg Poreča in Rovinja se vidi semtertje lepo grojzdje; al okoli Susnjevice in Moščenike je, žalibog, slaba. Smokov (fig) bo obilo, kakor se kaže; naj več pa posebno po Beršeščini, ker jih, kadar je leto zato, v naramnih koših domú nosijo kakor drugod krompir; posušene na solncu so kaj lepe in prijetnega okusa; posušene v peči ne veljajo dosti, in očerné, da so ostudne viditi. Cele posušene (za kombolj) so nar bolje; razkrojene in ena pri drugi tako skupej zložene, da se naredé kakor pôla popirja in tako posušene na lesah in skupej zavite kakor bukve se manj obrajtajo. Nar boljše so pa, ako se olupijo frišne, oljupljene s sladkorom potre-

sejo in potem posušé. — Marúna (kostanja) ne bo letos obilno; nahaja se ga navadno nar več po Lovranščini v Liburnii, in marsikter tisuč goldinarjev v deželo privabi, v ladijah razpošiljan po širocem morji. Kar se tiče sadja, ni v Istri za-nj boljega kraja od Lovrane, in deleč okoli ne; Lovranci skupijo za mnogoverstno sadje: marún, črešnje, hruške, slive itd. v dobrem letu 20 do 25.000 goldinarjev. Marsikdo ne bo verjel, vendar je gola resnica. Tudi dobrega černega vina pridelajo. — Memogredé še opomnim, da tudi pri nas otroke davi pa vendar ne morí tisti strašni kašelj, od kterega verli domorodec Levičnik v 61. listu govorí in nam je vredništvo dodalo koristni nauk, za kterega se lepo zahvalujemo. Jak. Sajovec.

Iz Laškega (Tüffer) na Štaj. se 9. dan t. m. piše, da je ondašnje toplice prof. L. J. Stein iz Dunaja kupil. Tergu in okolici njeni prerokuje dopisnik v „Aufm.“ veselo prihodnost, ako si bo gosp. profesor prizadjal nove toplice dobro na noge spraviti.

Iz Sorice 12. aug. „Novice“ so že večkrat omenjale hvalevredne možé; naj pohvalijo tudi umnega tesarskega mojstra Antona Kreka z Dupelj na Gorenjskem, ki nam je naše zvonove v farni in pa v poddružni cerkvi kaj dobro preobesil, ter s tem pokazal, da ni vsak, kdor si bodi, za take dela dober, ampak da je treba k temu posebne ročnosti in pa mnoge previdnosti. Popred so imeli naši zvonovi kratek tek, težko jih je bilo goniti, pa tudi nič kaj pravega glasú niso dajali od sebe. Ali zdaj jih poslušaj, kako veličastno in mogočno da doné in se razlegajo po našem Soriškem hribovji, kakor bi ne bili poprejšnji, ampak popolnoma novi in dokaj težji — vse to pa zato, ker je mož mojster v obešanji novih in preobešanji starih zvonov, ki jih ume tako narediti, da tečejo počasi, lahko in vbrano. Da moja hvala ni prazna, Vam še povém, da je ta mojster sem ter tje po Slovenskem naredil devet popolnoma novih zvonikov, da je v 78 cerkvah zvonove obešal ali pa preobešal in pa da ima cele kupe izverstnih spričeval od imenitnih dekanov in fajmoštrov, ki na vso moč hvalijo umnega moža. Kar ga še posebno priporoča, je še to, da je Anton Krek lepe obnaše, priden delavec, dober kup, za vsednjo postrežbo hvaležen in pa da vodi seboj svojega mladega sina Miklavža, ki se je urarstva izučil pri slovečem urarji v Kropi in zna torej nove cerkvene ure delati in stare popravljati. Hvala torej, komur hvala! Z dobro vestjó sem očitno pohvalil moža, z dobro vestjó ga tudi priporočam vsakemu, kdor ga potrebuje — saj bo delo samo hvalilo mojstra.

A. Likar, kaplan.

Iz (Blejskega) Grada 11. augusta. —c. Kako resničen je pregovor: „Dvakrat dá, kdor hitro dá“, so se naši pogorelci prav dobro prepričali, ker so mile darove blagoserčnih dobrotnikov naglo dobivali. V imenu siromaških pogorelcov se očitno in prav serčno vsem zahvalujem, posebno pa bližnjim našim faram, ki so zares prav obilno v dnarjih in v blagu podarile in sicer hitro po ognji. Lepa hvala tudi vsem blagim dobrotnikom, ki so od kodar koli drugod stegnili milostno svojo roko do siromakov naših. Bog plati! — Pri ti priložnosti pa pristavljam sledeče opazke:

1. Nar pripravniše se mi zdí, ako se pri enacih žalostnih okolišinah mili darovi tako delé, kakor pri nas. Gospoda okrajni poglavar in fajmošter pričo dvéh veljavnih mož iz domače srenje razdelujeta berž, kadar se kaj več nabere, po previdnosti med pogorelce. Tako ni ne navadnih zaderžkov ne stroškov. Gospod fajmošter in domači možje, dobro, mislim, da nar bolje poznajo posebne potrebe hiš, in kakor ti po svoji vesti svetujejo, tako so okrajni poglavar delili. Vse se je storilo očitno pričo vseh pogorelcov, kteri so očividno ginjeni hvaležnega serca prejeto milošino domú nesli. Do malega vsem po njih volji vstreči se vé, da tudi tukaj ni bilo mogoče.

2. Hiše po vasi so bile preveč na tesnem. Nar bolje se zdaj temu zamore pomagati in trije pogorelci morajo po povelji gosposke drugam svoje hiše prestaviti. „Gmajno“ je srenja že pred več časom razdelila, kar je dobro in prav. Vendarle mislim, da bi bilo tudi previdno ravnano, ako bi pri delitvi občinih posestev se kak prostor blizo vasí, ako je mogoče, za enake primerljeje prihranil. Pri nas ni prav nič nerazdeljenega ostalo, in dva siromaka, kajžarja, imata betvico svoje zemlje deleč zunaj vasi v nepripravnem kraji, torej še danes ne vésta, kje bi zidala *). Žalostno za nju je zadosti! Jesen je blizo, seljiša brez dnarjev kupiti pa reveža ne moreta.

3. Ptuja nesreča bi nas imela zmodriti, saj tajiste, ki so nje silo vidili osebno. Naših sosedov, žalosten rečem, se je prav malo prijelo. Akoravno so vsi trepetali, ko je ogenj žugal vso vas pokončati, in so obetali takrat, da bojo svoje pohištvo pri bratovšini sv. Florijana zavarovali, so vendarle zanikerni ostali kakor poprej in prehitro vse pozabili! Le kakih pet jih je poslušalo skerbno opominjevanje in se hitro te koristne naprave poslužilo, vseh drugih tudi velika sila ognja v lastni prid ni zamogla dovelj ogreti! Praznih izgovorov se vé da dosti imajo. „Bog vé, ali bom pogoril ali ne“, — „saj imamo že tako preveč davkov“, in tako dalje se izgovarjajo; pa ravno ti izgovori kažejo zanikernega, slabega gospodarja. Ako bi se po teh pravilih v vsem svojem djanji ravnali: „Bog vé, ali bo poratalo ali ne“, bi mogla kupčija, poljodelstvo in vsako početje hirati. In kaj je davek, ako si zavaruješ svoje posestvo pri bratovšini sv. Florijana? Le shranjen dnar je za čas sile in nadloge! Ako bi pa tudi kteri sam res nikoli ne potreboval pomoči, saj dobro delo ima, če milošino dajè ubogim svojim bratom. Verh tega je še to dobro pomisliti: Več ko je v to bratovšino zapisanih, manjše je vsakoletno odrajtvilo, in ako bi se je vsi gospodarji vdeleželi, bi bilo prav malo plačati. Naj tedaj vsak, kdor si sam sebi dobro želí, pristopi k ti družbi; zakaj kadar hiša gorí, je že prepozno **)! — Kakor pri zavarovanji proti ognju, se nekteri obnašajo tudi pri upeljavi ljudskih šol. Veliko se je res v poslednjih letih zato na Krajnskem storilo, veliko nam je še pa storiti. Nar bolj čudno je pa to, da ravno bližnje okolice Ljubljane in Krajna so skoraj nar bolj zanemarjene in če tudi šolo imajo, jo le malo otrok obiskuje tako, da ni na daljnih mejah dežele prazno očitanje: „kaj te ali une fare pa nihče ne vidi!“ Z revšino v primeri z drugimi, ki šole imajo, se prav nič omenjeni kraji izgovarjati ne dajo, če le pogledamo na drago opravo, lepe hiše in bogato polje po vseh teh straném. Pa tudi s preveliko omiko se ne morejo bahati, ker nekaka posebna sirovost, čeravno imajo bolj pogostoma fare in zlo z mestjani skupej zahajajo, se ne more v teh krajih tajiti. Tako pogostni boji in preveč gerdo ponočevanje se drugod tako lahko ne najde, kakor ravno tam, kjer šole ni. Kako dobro je cerkev potrebo šol spoznala, priča dovelj, ker je vedno s farno cerkvijo tudi šolo edinila. Misel tistih pa, da otroci se po šolah celó spridijo, je čisto bosa. Nočem tajiti, da so velikokrat res nar neporedniši tisti, ki so nekoliko „študirali“ in šolo potem na kol djali. Sej ravno za tega voljo so obesili šolo na kol, ker so bili preporedni ali preneumni za šolo. Kdor omikanih pripisuje popako ljudstva šolam, sam sebi piše spričbo, da je

*) Kaj, ko bi v ti posebni nadlogi se grajšina usmilila siromakov, in če ima ondi kaj prazne zemlje, jima jo podarila? Svesti smo si, da milostni škof briksenški bojo to storili in grajšinski oskerbnik na to nasvetovali, ako se prosijo. „Kdor terka, se mu odprè“. Vred.

**) Le odlašati, pa nikoli storiti, — le dobre namene (naprejvzetja) delati pa pušati vendar vse pri starem, ne pripelje nikogar na boljo pot. Resničen je pregovor modrega moža, da „pot v pekel je dlažena (flajštrana) z dobrimi nameni, ki vedno le nameni ostajajo“. Kadar je, kakor pregovor pravi, „krava že iz hleva, je jok in stok prepozen“. Edina, če ravno ostra pomoč zoper gerdo zanikernost bi bila, da bi vsi dobrotniki sklenili, nobenemu hišnemu gospodarju, kadar je pogorel, nič ne dati, ako ni zavarovan bil. Taki izgledi bi pomagali zanikerne siliti k dobremu. Vred.

„huncvut“. Da pa je med pšenico tudi ljulika, menda vsak vé. Da si celó ne dopušene pismica, kteri pisati znajo, dopisujejo, je resnično, se vé da pa tudi napčno in grešno. Kâj je pa bolje: ali da si pišejo, ali da samí pridejo z besedo povedat, kar ne morejo pisati? ne bo ravno težko razločiti; nobeno pa prav ni. Samo tiste, ki v eno mer terdijo: „boljše brez šole, kot šola“, bi rad enkrat med izšolane, drugikrat pa brez šole odrašene kmečke fante ponoči na vas peljal, tako da bi se fantje brez vsega strahú po svoji navadi obnašali. Gotovo bi potem rekli: „Saj je vendarle šola potrebna!“

Novičar iz raznih krajev.

Perve dní prihodnjega mesca septembra se bojo kakor „Klag. Zeit.“ piše presv. cesar s presv. cesarico podali na Koroško, ogledovat naravno lepoto zgornjih koroških krajev, posebno pa okolico velikána avstrijanskih gorá: Gross-Glockner-ja; na potovanji tem se bota mudila v Celovcu. V kakih 5 ali 7 dnevih pričakujejo Nj. Veličanstvi, kakor se v „Gratz. Zeit.“ bere, čez Velkovec, Marbeg in Marburg v Gradcu za kaka dva dní. — Gosp. ministra barona Bach-a so tudi v Zadru slovesno sprejemali. — Sliši se, da se bo postava za mlinarje nekoliko prenaredila in potem oklicala. Res živa potreba je, da se, če ne druzega, saj stara postava razglasi, ker je ljudstvu ravno tako neznana kakor mlinarjem samim. — Vse pisma iz Ogerskega enoglasno pravijo, da naj stareji ljudjé ne pomnijo terte tako polne kakor letos, pa tudi dobro bo vino kakor leta 1834. Že pa tudi barantači iz Nemškega, posebno iz Rajna prekupujejo težke sorte rudečega ogerskega vina: Budimske, Vilanske, Jagerške (Erlau) in Karlovške, ktere se bojo morebiti čez malo časa spet povračale v naše cesarstvo, toda prekeršene v drage Burgunške ali Bordoške vina. — Skor povsod je učencov na gimnazijah (ali nekdaj imenovanih latinskih šolah) čedalje manj. Na Dunajski akademiški gimnazii je letos le 26 učencov matúro (preskušnjo godnosti) prestalo, izmed kterih se jih bo 16 podalo v pravoslovske šole, 8 pa, ki so vsi judje, v zdravilske, nobeden v bogoslovske. Tehnika vabi dan današnji mladíno naj bolj k sebi, potem pa pravoslovje, ker tukaj se sedaj dá kosček kruha naj prej zaslužiti; ternove pota bogoslovstva in zdravilstva so le za posebno poklicane. — Na političnem svetu je še vedno vse pri starem. Iz Španjskega se še zmiraj nič ne vé, kaj bo počela nova vlada. Tudi med napolitansko vlado, ki noče upeljati potrebnih vladarnih prenaredb, in pa med angležko in francozko vlado so strune še napete kakor so bile. Ker je naša vlada poslala barona Hübner-ja na Napolitansko, da bi kralju svetoval, kaj naj bi storil, čakate angležka in francozka sedaj le na to, kaj bo Hübner opravil. — Angležki časnikarji še zmiraj terdijo, da pravda med rusovsko vlado in zedinjenimi vladami, ktere smo omenili v poslednjem novičarji, še ni popolnoma dognana. — Cesar Napoleon je 9. t. m. prišel iz toplíc v Pariz nazaj. Ker nekteri časniki terdijo, da je popolnoma se ozdravil, drugi da boleha za jeterno boleznijo kakor poprej, ne vémo, komu je verjeti. — Poslanca kneza černogorskega, kterih eden Vuković je bil v Parizu, drugi Medaković v Petrogradu, sta se povernila v Cetinje, obilo obdarovana od cesarja francozkega in rusovskega. Kaj sta sicer opravila, se še ne vé; Černogorci upajo vse dobro.

Vilkôvo.

(Dalje.)

Bla Velíka noč je, god Vstajenja,
God vstajenja našiga Gospoda,
God vstajenja našiga iz greha;
Pop je v cerkvi jéd bil blagoslovil,
Brošč požegnal in ž njim tolste gnjati,
Želčo je poškropil bil in vino,
De velikonočno jagnje vžilo
Bi se z blagoslovam svete cerkve.
In v Kozminu stal na grajskih durih
Je sam svitli knez, Martin Sapjeha.
Z motnim smeham gledal je na množco
Žlahnih gostov, kak se v dvore rine.
Glasno jih od delječ pozdravljuje,
Glasno se povabljencov raduje;
K sebi kliče plahiga ptujinca,
Serce dela z rahlo mu besedo.
Vsaciga serčnó na ramo kušne,
Kušne tudi pana Vilkovskiga,
Ki Vilkoviga ne dá mu v prodaj.
Brat ga zove in še ljubi sosed;
Ga prijazno kara, de vabniku
Pervimu ni vdal se in ne druz'mu,
De je tretjiga še le poslušal,
In tak storil knezu čast in slavo.
Na to pelje svate v svoje dvore,
In vsim vošči praznike vesele,
Vsakimu dá pirh in kupo žganja,
Ter veselo vpije: „Jejte, pite!
Dolgi, medli post je že per kraji,
Ki slabil je nam želodec z oljem
Celih sedem dolgočasnih tednov,
Jejte, pite, vi gospodje žlahni,
In popravite kar vso zamudo!
K mizi rinejo se Lehi žlahni.
Vsak poséže po kristalno kupo,
Polno vina z daljne Madžarije;
Čversto pijejo na zdravje knezu,
Ki povabil jih je na veselje.
In vsak verže kupico tje v steno,
Naj bi usta več jih ne skrunile,
Kar iž njih so knezu zdravje pili.
Ponosito se jim knez zahvali
Za zdravico in za čast storjeno.
In spet pijejo na zdravje knezu
Kupice spet veržejo tje v steno.
De zvenčeč črepine krog letijo.
In kosílo se zmení jim v juž'no,
K južini peržgó pa sveč voščenih,
Ko v večerjo se je b'la zmenila;
In ko sveče b'le so dogorele,
Kličejo spet svate na kosílo.
Vedno gré okrog po mizi néža,
Néža s čistiga srebra kovana,
Ki derží dve meri in dve mer'ci;
Vedno sosed na soseda vpije:
„Bratec pij, že spet si ti na versti!“
Kdor le kolikaj se piti brani,
Mu prešerni knez nogé objame,
Sili, prosi ga, se nič ne bati,
Varvati kar nič ne draz'ga vina,
Draz'ga vina z daljne Madžarije.
Prosi tudi Vilkovskiga pana,
Naj bi se gostil tù vse tri dneve,
Skoz ves god Gospodnjiga vstajenja.
Néžno ga kušuje v sive berke,
Večno bratovščino mu obéta;
Ah in starček mora slušat' kneza,
Svoj'ga ponositiga gospoda.
To je b'lo pač radostno življenje,
Oj življenje prav po šegi Lehov!
Bobni in trobente tam na léci,
Diplje in pa gosli tam za durmi,
Vedno drugo vino žejnim gerlam.
Vsim od vina se žarijo lica,
Vsim od vina se očí iskrijo.
Tamkej znanec znaniga objemlje,
Tukej brati ptujic se s ptujincam.
Tamkej troje krega se in kolne,
Tukej bijeta se dva na sablje,
Kakor de peršla sta nad Moskalja.
Vina jima dajo v novo spravo,
V vinu vtone nju kervava jeza.
Tamkej v kotu, pa na vidu jasnim,
Toži mladi šlahčič zvezdi-devki
Svoje britkoserčne bolečine,
Ker tak svitla je, kot božje solnce,
Pa tak hladna, kakor mesečina.
Blizo nju se zbral je velik venec
Ostarelih rožic, sivih mamic;
Vsska v šlahčiča in v devko gleda;
Vsaka se nasmehne zaničljivo,
In šeptaje druga drugi pravi:
„Kakšin špot, vasvati tak očitno!“
Ta in una pa na tihim zdihne:
„Sim vasvala pač, al le na skrivnim“.
Vendar le mladost sedanjo toži:
„Kakšin špot, vasvati tak očitno!“
Zadoné spet bobni in trobente,
Oglasé se diplje spet in gosli,
In spet dajo vina žejnim svatam.
To je b'lo spet radostno življenje,
Oj življenje prav po šegi Lehov!
Knez Sapjeha ni bil skop nikoli,
On je Leh še stare korenine.
K sebi kliče pana Vilkovskiga;
Ga objame, kušne ga na ramo,
Kušne ga še v sivodlake berke,
Ter mu rêče: „Bratec, ljubi sosed!
Stori zdaj, kar je še naše šege;
Ti naj starji si tù med nami“.
In Vilkovski se do tal perklone,
Pa izuje mladi knež'nji čevelj,
Ter nalije ga do verha z vinam,
Z drazim vinam z daljne Madžarije,
In izpije knež'nji ga na zdravje.
In vsi svatje ukajo veselo,
In vsi svatje pijejo iz čevlja,
In vse hvali kneza in knežinjo,
Ki sta gostoljuba prav po Leško.

(Konec sledí.)

Opombice. Šlahčič, Leški plemenitnik nižje verste. — Pan, gospod. — Čenstohovo, znani božji pot M. D. M. B. na Poljskim ali Leškim; mnogoobiskovan je. — Pester, pisan, bunt. — Vezen-a-o, gestickt. — Šarec, der Schecke. — Brošč, narodna Leška jéd. — Lehi, to je, Poljaki. — Néža, velik verč, Humpen. — Diplje, Dudelsack. — Moskalj, Rus, Moskovitar. — Devka, dekle.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**